

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและทารก ในระยะหลังคลอด ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยจะเสนอตามลำดับดังนี้ คือ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในระยะหลังคลอด และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความผูกพันระหว่างมารดาและ ทารกในระยะหลังคลอด

4.1 ผลการวิจัย

4.1.1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างตามข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นมารดาครรภ์แรกที่มาฝากครรภ์และคลอดที่โรงพยาบาลแม่และเด็ก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 ขอนแก่น จำนวน 72 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 36 คน กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 15-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.7 มีอาชีพ แม่บ้าน ร้อยละ 38.9 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 47.2 ครอบครัวมีรายได้ต่อ เดือนมากกว่า 4,000 บาท ร้อยละ 44.4 มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล และอยู่ในครอบครัวขยาย ร้อยละ 50 และ 75 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-24 ปี คิด เป็นร้อยละ 47.2 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 44.4 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 66.7 ครอบครัวมีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 2,000-4,000 บาท ร้อยละ 44.4 มี ภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล และอยู่ในครอบครัวขยาย ร้อยละ 55.6 และ 88.9 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)				
15-19	15	41.7	12	33.3
20-24	10	27.8	17	47.2
25-29	10	27.8	5	13.9
30-34	1	2.8	2	5.6
อาชีพ				
เกษตรกร	13	36.1	16	44.4
แม่บ้าน	14	38.9	6	19.7
ค้าขาย	-	-	4	11.1
รับราชการ	4	11.1	3	8.3
รับจ้าง	5	13.9	7	19.4
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	17	47.2	24	66.7
มัธยมศึกษา	14	38.9	9	25.0
อาชีวศึกษาหรืออนุปริญา	3	8.3	3	8.3
อุดมศึกษา	2	5.6	-	-
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน				
ต่ำกว่า 2,000 บาท	5	13.9	5	13.9
2,000-4,000 บาท	15	41.7	16	44.4
มากกว่า 4,000 บาท	16	44.4	15	41.7

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (ต่อ)

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชนิดของครอบครัว				
ครอบครัวเดี่ยว	9	25.0	4	11.1
ครอบครัวขยาย	27	75.0	32	88.9
ภูมิลำเนาของครอบครัว				
ในเขตเทศบาล	18	50.0	16	44.7
นอกเขตเทศบาล	18	50.0	20	55.6

4.1.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและ

ทารกหลังคลอด

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในระยะหลังคลอดของกลุ่มทดลองพบว่าคะแนนความผูกพันโดยรวมเฉลี่ย 49.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.31 ในขณะที่กลุ่มควบคุมมีคะแนนโดยรวมเฉลี่ย 35.0 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.60 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ในกลุ่มทดลองพฤติกรรมการแสดงออกของมารดาทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการอุ้ม การสัมผัส การมอง การแสดงสีหน้า การส่งเสียงและการพูด การให้นมและภายหลังการให้นม มารดามีพฤติกรรมการแสดงออกที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงเกิน 3 คะแนน ทุกด้านและทารกในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการแสดงออกตอบสนองมารดามีคะแนนเฉลี่ยสูงเกิน 3 คะแนนแทบทุกด้านเช่นกัน ยกเว้นการแสดงสีหน้า การส่งเสียงและการพูด สำหรับกลุ่มควบคุมพฤติกรรมการแสดงออกของมารดาส่วนมากมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 3 คะแนนทุกด้าน ในทำนองเดียวกันพฤติกรรมการแสดงออกของทารกในกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 3 คะแนนแทบทุกด้าน ยกเว้นคะแนนภายหลังการให้นมมีคะแนนเฉลี่ย 3.11 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและทารก
หลังคลอดจำแนกตามรายด้านและโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

พฤติกรรมความผูกพันระหว่างมารดา และทารก	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนความ ผูกพันระหว่างมารดาและทารกหลังคลอด			
	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S
1. การอุ้มทารก (ขณะทารกไม่หลับ)				
1.1 ด้านมารดา	3.90	0.28	2.83	0.45
1.2 ด้านทารก	3.91	0.28	2.94	0.33
2. การสัมผัส				
2.1 ด้านมารดา	3.77	0.42	2.66	0.58
2.2 ด้านทารก	3.72	0.45	2.86	0.42
3. การมอง				
3.1 ด้านมารดา	3.75	0.44	2.72	0.45
3.2 ด้านทารก	3.75	0.44	1.90	0.33
4. การแสดงสีหน้า				
4.1 ด้านมารดา	3.44	0.50	2.19	0.67
4.2 ด้านทารก	2.75	0.44	1.97	0.17
5. การส่งเสียงและการพูด				
5.1 ด้านมารดา	3.30	0.47	1.47	0.81
5.2 ด้านทารก	2.25	0.55	2.00	0
6. การให้นม (ขณะให้นม)				
6.1 ด้านมารดา	4.00	0	2.83	0.45
6.2 ด้านทารก	3.88	0.32	2.80	0.52
7. ภายหลังการให้นม				
7.1 ด้านมารดา	3.97	0.16	2.64	0.72
7.2 ด้านทารก	4.00	0	3.11	1.18
รวม	49.94	2.31	35.00	4.60

4.1.3 เปรียบเทียบคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและการกตัญญูระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

จากการเปรียบเทียบคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและการกตัญญูระหว่าง
ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ (t-test) พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน
ความผูกพันระหว่างมารดาและการกตัญญูสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.05 (P-value 0.000) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและการกตัญญูระหว่างกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและการกตัญญู			
		$\bar{X}$	S	t	p-value
กลุ่มทดลอง	36	49.94	2.31	17.43*	0.000
กลุ่มควบคุม	36	35.00	4.60		

* P < .05

4.2 อภิปรายผล

ผลการเปรียบเทียบคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและการกตัญญู พบว่า กลุ่ม
ทดลองมีคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและการกตัญญูสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 (P value 0.000) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่ามารดา
กลุ่มทดลองได้รับคำแนะนำให้ปฏิบัติกิจกรรมตาม โปรแกรมส่งเสริมความผูกพันซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้
ให้มารดามีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับทารกตั้งแต่ในครรภ์ โดยมีการสัมผัส จินตนาการ พูดคุย อ่านบท

สนทนาและตบหน้าท้องเบา ๆ ทุกครั้งที่ทารกในครรภ์ดิ้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดเป็นการสร้างความคุ้นเคยในการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกตั้งแต่ในครรภ์ และขณะเดียวกันจะก่อให้เกิดความต่อเนื่องของพัฒนาการของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกตั้งแต่ในครรภ์จนกระทั่งคลอด (Carter-Jessop, 1981) ประการสำคัญกิจกรรมที่มารดาปฏิบัติทั้งหมดจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างมารดาและทารกโดยที่มารดาที่ปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอทุกวัน ทำให้มารดายอมรับทารกมากขึ้น

การที่มารดาสัมผัสทารกผ่านทางหน้าท้องและจินตนาการเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของทารกในครรภ์ทุกวันตั้งแต่ตั้งครรภ์ 32 สัปดาห์จนกระทั่งคลอด ทำให้มารดาเกิดการยอมรับความเป็นบุคคลคนหนึ่งของการทารกที่สามารถรับรู้การสัมผัสจากมารดาได้ ซึ่งสอดคล้องกับคาร์เตอร์ เจสซอป (Carter-Jessop, 1981) ที่ศึกษาผลการส่งเสริมความผูกพันในระยะตั้งครรภ์ต่อความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในระยะหลังคลอด โดยให้กลุ่มทดลองสัมผัสและจินตนาการเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของทารกในครรภ์ สนใจการดิ้นของทารกในครรภ์ และบันทึกพฤติกรรมของมารดาที่ทำให้ทารกดิ้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ปฏิบัติทุกวันตั้งแต่อายุครรภ์ 32 สัปดาห์ จนกระทั่งคลอดพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนความผูกพัน ระหว่างมารดาและทารกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.01$) และมารดาที่มีจินตนาการเกี่ยวกับทารกในครรภ์ จะมีความผูกพันกับทารก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เฮซุก (Haesook, 1990) ซึ่งศึกษาผลการให้คำชี้แนะมารดาให้จินตนาการเกี่ยวกับบุตรในครรภ์ต่อความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ พบว่ามารดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและทารกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการที่ให้กลุ่มทดลองตบหน้าท้องเบา ๆ ตำแหน่งที่ทารกดิ้นมากระหนาบทุกครั้งนั้นทำให้มารดาสนใจเกี่ยวกับการดิ้นของทารก ยอมรับความเป็นบุคคลคนหนึ่งของการทารก สิ่งเหล่านี้ทำให้มารดาเพิ่มความระมัดระวังเกี่ยวกับสุขภาพของทารกในครรภ์ ซึ่งคลอสและเคนเนล (Klaus & Kennel, 1992) และไลเฟอร์ (Leifer cited in Muller, 1992) กล่าวว่า การดิ้นของทารกในครรภ์เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้พัฒนาการของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมิเกลและคณะ (Mikail, et al., 1991) ซึ่งศึกษาผลการนับการดิ้นของทารกในครรภ์ต่อความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในระยะหลังคลอด พบว่า มารดาที่นับการดิ้นของทารกในครรภ์ทุกวันจะมีคะแนนความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในระยะหลังคลอดสูงกว่ามารดาที่ไม่ได้นับการดิ้นของทารกในครรภ์ สำหรับกิจกรรมการพูดคุยและอ่านบทสนทนาให้ทารกในครรภ์ฟังทุกวันนั้น นอกจากจะเป็นการฝึกฝนให้มารดามี

พฤติกรรมการแสดงออกของความรักโดยการพูดแล้ว ยังเป็นการช่วยให้มารดายอมรับความเป็นบุคคลคนหนึ่งของการที่สามารถฟังเสียงพูดของมารดาได้ จะเห็นได้ว่ากิจกรรมทั้งหมดที่มารดาปฏิบัติจะช่วยสนับสนุนเหตุการณ์สำคัญในระยะตั้งครรภ์คือ การยอมรับทารกในครรภ์ การตั้งชื่อทารกในครรภ์ และยอมรับความเป็นบุคคลคนหนึ่งของการทารกในครรภ์ตามกรอบแนวคิดของคลอสและเคนเนล (Klaus & Kennel, 1992) ที่เชื่อว่าเหตุการณ์สำคัญเหล่านี้จะทำให้ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ การปฏิบัติกิจกรรมนี้นอกจากจะช่วยส่งเสริมความผูกพันระหว่างมารดาและทารกแล้ว ผลดีที่เกิดต่อทารกในครรภ์จะช่วยส่งเสริมให้ทารกมีความพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อมารดาในระยะหลังคลอด จากการได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสด้านการรับรู้สัมผัสและการได้ยิน ซึ่งจะทำให้เซลล์สมองส่วนการรับรู้สัมผัส การได้ยินมีการพัฒนาใหญ่มากขึ้น มีเส้นใยประสาทมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพและความไวในการรับรู้ของทารกเพื่อเตรียมพร้อมให้ใช้งานได้ดีภายหลังคลอด ขณะเดียวกันยังเป็นการสร้างความอบอุ่นและความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ทำให้ทารกเคยชินและเกิดความสุขจากการสัมผัสของมารดาและคุ้นเคยกับเสียงของมารดา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยรัตน์ (Chairat, 1990) ซึ่งให้โปรแกรมการกระตุ้นประสาทสัมผัสทารกในครรภ์ พบว่า มารดาที่ได้ให้การกระตุ้นประสาทสัมผัสทารกในครรภ์ด้านการสัมผัส การได้ยิน การมองเห็น พบว่า ทารกในกลุ่มทดลองสามารถจำเสียงมารดาได้ ยิ้ม หัวเราะ และมีพัฒนาการด้านการได้ยิน การมองเห็นดีกว่ากลุ่มควบคุม และมีความแตกต่างด้านการเจริญเติบโตโดยที่ความสูงและขนาดรอบศีรษะเมื่ออายุ 1 และ 2 เดือนสูงกว่ากลุ่มควบคุม จากการประเมินพฤติกรรมความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในระยะหลังคลอดในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า พฤติกรรมการแสดงออกด้านทารกในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่แสดงออกในทางบวกมากกว่ากลุ่มควบคุม เช่น ทารกสามารถมองเห็นและสบตามารดา จำเสียงมารดาได้โดยทารกจะหยุดร้องเมื่อมารดาพูดและบางรายจะหันหน้าตามเสียงเรียกของมารดา ทารกทุกคนในกลุ่มทดลองดูนอนได้ดี และทำทางมีความสุขไม่ร้องกวน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้มารดาเกิดความพอใจและมั่นใจ ส่งผลให้มารดามีปฏิกิริยาทางบวกต่อทารกเช่นกัน เช่น อุ้ม กอด สัมผัส และพูดกับทารกมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกอบกุล (2529) ที่กล่าวว่า ท่าที่ตอบสนองในทางบวกของทารกมีส่วนส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและทารก จึงอาจสรุปได้ว่าปฏิกิริยาทางบวกของทารกเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้มารดามีปฏิกิริยาตอบสนองในทางที่ดีอันส่งผลให้ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกแนบแน่นยิ่งขึ้น.